

Nieuwsbrief 46^e jaargang - nummer 4 - november 2023

Banknummer:
ten name van:
Internet:
E-mail:

NL76 INGB 0000 5873 45
Delfia Batavorum te Delft
www.delfia-batavorum.nl
info@delfia-batavorum.nl

Voorwoord van de voorzitter

Harry ter Braak

Vrienden van Delfia Batavorum en van het erfgoed van Delft,

Met deze nieuwsbrief wordt u weer bijgesproken over de vele activiteiten binnen onze vereniging. Boeiende excursies met een boot en op de fiets. Interessante gesprekken op de Stoel van Jan van de Mast met de kerkenbouwer Chris van der Sman en met oorspronkelijk architect en tegenwoordig beeldend kunstenaar Teun van Staveren. In beide gesprekken werden interessante onthullingen gedaan en werd iedereen uitgenodigd ook eens te komen kijken naar hun werk.

Een komende lezing door Jan van der Mast over Delftse Helden in januari wordt aangekondigd.

Inspirerend en met veel toeschouwers was ook de avond die met Achter de Gevels was georganiseerd over hun activiteiten. Het onderzoek dat zij doen is belangrijk en onthult vaak een vergeten zicht op Delft. Door de toehoorders werd onder meer de vraag gesteld of het niet goed zou zijn om - naast de onderzoeken in de archieven - ook in gesprek te gaan met de nieuwe Delftenaren nu hun verhalen nog te horen zijn. Het bestuur heeft dat inmiddels opgepakt samen met de mensen uit de zaal die daar graag hun schouders onderzetten.

Het bestuur is begonnen na te denken over de voorbereidingen voor ons volgende lustrumjaar. Ideeën zijn welkom. Maar ook over een nieuw boekwerk over Delft. Er blijkt vanuit de vele gesprekken die we voeren veel belangstelling voor een nieuw eenvoudig toegankelijk boekwerk. Moet dat een nieuwe canon worden of iets anders? We gaan er ook over in gesprek met alle leden. Maar er is ook belangstelling van vele anderen. Bijvoorbeeld vanuit het bestuur is samen met Ronald Waterman een gesprek geweest met de rector van het IHE en zijn staf over de mogelijkheden tot samenwerking en concrete activiteiten zijn besproken. Het IHE herbergt buitenlandse studenten die graag meer weten over de stad waar zij studeren en ook wel bij willen dragen aan de kennisontwikkeling over de stad en uiteraard in het bijzonder over de betekenis van het water.

Het bestuur was ook op bezoek bij Arno van der Weerd en zijn staf van het stadsarchief. Hun werk is de afgelopen jaren fundamenteel veranderd als het om de ontwikkeling van de collectie gaat en vooral ook om het toegankelijk maken van die collectie. Klassiek is het gegeven dat we vooral documenteren vanuit en door de overwinnaars van strijd maar de verliezers hebben/hadden ook iets te vertellen. Het onderzoek over het slavernijverleden maakt dat wel duidelijk. Het Stadsarchief wil graag actiever samenwerken met onze vereniging, waar zij dat nu met de

verschillende commissies al doet. Afspraken zijn gemaakt en projecten worden uitgewerkt. Ook zij zijn bijvoorbeeld zeer geïnteresseerd in het bereik van de jongere generaties en de verhalen van de nieuwe Delftenaren.

Harry ter Braak, voorzitter Delfia Batavorum

Verenigingsnieuws

Delfia Batavorum, een actieve vereniging zoekt actieve leden

De historische vereniging Delfia Batavorum is een actieve vereniging, zoals ook blijkt uit deze nieuwsbrief. Lijkt het u leuk lezingen te organiseren, mee te denken over mogelijke onderwerpen of heeft u interesse om te helpen bij de excursies, meldt u aan! We hebben nooit genoeg actieve leden. U heeft een echt inhoudelijke rol of u levert hand- en spandiensten. Beide zijn waardevol en worden zeer gewaardeerd. Aanmelden kan bij secretaris@delfia-batavorum.nl. Hij kan u doorverwijzen naar de voor u belangrijke commissie. Kijk vooral ook op onze website www.delfia-batavorum.nl en laat u inspireren!

Nominaties voor de Le Comteprijs 2023

Ieder jaar reikt Delfia Batavorum de Le Comteprijs uit voor de beste verfraaiing van het Delftse stadsbeeld. Het kan een restauratie of een verbouwing van een monument zijn, maar ook het plaatsen van een beeld of een stoephek, het aanbrengen van een muurschildering, een winkelpui, gevelsteen of gevelreclame. Bij voorkeur refereert de verfraaiing op een of andere manier aan de Delftse historie, maar dat mag zeker ook de recente historie zijn. Iets nieuws in de naoorlogse buitenwijken kan dus ook in aanmerking komen. De inzendingen worden beoordeeld door de Le Comte Commissie, bestaande uit drs. Wil Aalbers (voorzitter), ir. Gertjan van der Harst (secretaris), Esther van den Berg, ir. Wim Weve en Bert Ettekoven. Zij staan open voor elk voorstel, zolang de verfraaiing maar een positieve bijdrage levert aan het stadsbeeld en is afgerond in het jaar waarvoor de Le Comteprijs wordt uitgereikt.

Prijsuitreiking

De Le Comteprijs bestaat uit een speciaal daarvoor ontworpen Delftsblauw bord (vanaf 2016 een ontwerp van Olav Slingerland, daarvoor van Frank Vroom). De prijs wordt uitgereikt tijdens een feestelijke bijeenkomst in mei, tegelijk met de presentatie van het Delfia Batavorum Jaarboek. Bij die gelegenheid wordt ook de 'Delft op Zondag Publieksprijs' bekendgemaakt. Deze wordt toegewezen aan de verfraaiing die in de ogen van de lezers van de Delft op Zondag het meest geslaagd is.

Inzenden

Projecten die u goede kandidaten vindt voor de Le Comteprijs, moeten worden ingediend voor maandag 18 december. Vermeld bij de aanmelding uw naam en adres en geef duidelijk aan welke ingreep u wilt voordragen en graag ook wie de opdrachtgever ervoor is. Extra informatie in de vorm van foto's of tekeningen, zo nodig van voor en na de ingreep, zijn altijd nuttig en welkom. U kunt verfraaiingen van anderen aanmelden, maar ook die waarbij u zelf betrokken bent. Schroom dus niet! Stuur uw aanmeldingen naar Gertjan van der Harst, Haydnlaan 134a, 2625 TT Delft, e-mail: gvdharst@delft.nl

Activiteiten tot november 2023

In augustus is Delfia Batavorum gaan varen! De tocht op 26 augustus was in één dag volgeboekt. Gelukkig kon op 24 augustus een tweede tocht georganiseerd worden. Diverse interessante plekken werden bezocht: het oude buurtschap Kandelaar, de gerestaureerde keersluis van de Poldervaart, het prachtige Museum Oud-Overschie, de Van Nelle fabriek en Delfshaven. De vaartocht

ging over de historische trekvaart De Schie. Tijdens de tocht werden boeiende verhalen verteld over onder meer de trekvaarten en trekschuiten, en de Pilgrim Fathers. Bij de keersluis, in het museum en bij Van Nelle kregen we professionele rondleidingen.

Op Open Monumentendag op 9 september zijn we, opnieuw samen met de Midden-Delflandvereniging, gaan fietsen. Dit keer ging de tocht naar monumenten, niet in de stad, maar juist daarbuiten. Bij diverse monumenten werd de historie uiteengezet, zoals bij de molen aan de Korftlaan, de buitenplaats De Tempel en de St. Jacobskerk in Schiedam. Daarna een lunch bij de nieuwe Brasserie De Schie. De samenwerking met de Midden-Delflandvereniging blijkt heel vruchtbaar te zijn: de expertises van de verenigingen met betrekking tot het gebied (stad en land) vullen elkaar aan en de samenwerking verloopt zeer plezierig.

Deze zomer stond ook een excursie naar het Museum Engelandvaarders in Noordwijk en naar het Katwijks Museum op het programma. Er was een bus gehuurd en een heerlijke lunch besteld in een mooie strandtent in Katwijk. Helaas werden slechts zeven aanmeldingen ontvangen. Ook nadat de bus was geannuleerd en carpooling georganiseerd, bleef het aantal aanmeldingen te gering. Kennelijk was de prijs een belemmerende factor was. We beraden ons hoe dit in de toekomst voorkomen kan worden.

DE STOEL van Jan van der Mast, deze keer in een samenwerking met Delfia Batavorum.

Deze STOEL vond plaats op zaterdag 14 oktober in de Vierhovenkerk. De twee geïnterviewden waren Chris van der Sman (1935), geboren en getogen in Nootdorp en Teun van Staveren (1951) uit Delft. Jan van der Mast had voor een mooie paarse stoel gezorgd. Hierin zaten de geïnterviewden op hun gemak en praatten zijn openhartig en met veel passie over hun leven.

Jan van der Mast interviewt Chris van der Sman

Het eerste interview was met Chris van der Sman. Hij vertelde over zijn jeugd – afkomstig uit een gezin van 11 kinderen, met één meisje – en het leven van net na de oorlog. Zijn grote passie is miniatuurbouw van bestaande gebouwen. Hij is daarbij bekend geworden door zijn kerken en heeft in zijn tuin de Oude en Nieuwe Kerk van Delft op schaal nagebouwd. De Dom van Utrecht stond daar ook maar die is sinds dit jaar naar Utrecht verhuisd. De gemeente daar wilde de Dom heel graag hebben. Chris vertelde hoe hij op simpele manieren de verhoudingen en hoogtes bepaalt en dat hij bij het bouwen slechts een vijftal gereedschappen (waaronder een aardappelmesje) gebruikt en zo alles tot in de perfectie nabouwt. Zo begon hij in 1962 met het bouwen aan

de Nieuwe Kerk en heeft daar in totaal 25 jaar aan gewerkt. De toren van deze kerk is 5.40 meter hoog en er zitten in totaal meer dan 100.000 kleine, zelf gebakken steentjes in. Als je al dit moois wilt zien: Chris is gastvrij en geeft je op verzoek ongetwijfeld een fijne rondleiding.

Chris van der Sman bij zijn nagebouwde kerken

De tweede stoelgast was de beeldend kunstenaar Teun van Staveren (1951). Teun is van oorsprong architect maar zijn grote liefde is beeldhouwen. Als kind al had hij interesse in de klassieke oudheid en deed naast zijn architectenstudie een restauratieopleiding. In zijn bijzondere huis aan de Nieuwe Plantage loopt leven en werk door elkaar. Hier bevindt zich zijn atelier en hier maakt hij zijn beelden van brons, klei en stenen waarbij de mens centraal staat. In zijn grote tuin staat een aantal van zijn beelden. Zijn werken zijn onder meer te vinden in de beeldentuin Mariënheem in Overijssel en de beeldentuin Het Zwarte Gat in Oostvoorne. Het schitterende plafond van de sociëteit van DSC (Delftsch Studenten Corps) is door hem al verscheidene malen gerestaureerd.

De samenwerking tussen Delfia Batavorum en Jan van der Mast die tot deze twee interviews leidde, wordt helaas niet verder voortgezet. Van der Mast ziet af van verdere samenwerking met onze historische vereniging in deze vorm.

Grote deelname aan pubquiz van Delfia Batavorum

De pubquiz van Delfia Batavorum op zaterdag 4 november in Theater De Veste was een groot succes. De quiz, georganiseerd in samenwerking met het weekblad Delft op Zondag, was voor het eerst in de echte wereld, nadat de eerste twee versies noodgedwongen door Corona online werden gehouden. 18 teams van maximaal vijf deelnemers wedijverden die zaterdagmiddag met elkaar over de vraag wie de meeste kennis had over historisch en hedendaags Delft en de inwoners van de stad. In vier rondes vragen werd die kennis getest door presentatoren Peter Becker en Fleur den Herder. Vragen als waarom tramlijn 19 nog immer niet door de TU-wijk rijdt of waar de locatie was van het eerste Delftse treinstation deden de hersenen kraken.

Een welgevulde zaal luistert aandachtig naar de instructies van het presentatieteam. Foto: Lex Oomkes

De quiz werd gewonnen door de vier dames, die hun team gedoopt hadden tot 'de Delftse powervrouwen'. Zij werken alle vier als vrijwilliger en gids voor het Gilde Delft en gingen naar huis met de eerste prijs: een tegoedbon van het Stadskoffyhuis. De pubquiz was ook de aanleiding voor een bestuurder van de historische vereniging van Alkmaar om bij ons op bezoek te komen en te zien en horen wat we in Delft als vereniging doen om ons bereik te vergroten en ook jongeren aan te spreken.

De Delftse powervrouwen ontvangen de eerste prijs van presentator Peter Becker. Foto: Harry ter Braak

Lezing slavernijverleden van Delft

Donderdag 9 november jl. hebben Gerrit Verhoeven en Ingrid van der Vlis een lezing gehouden in de Vierhovenkerk over de rol van Delft in het slavernijverleden. Zij hebben samen met Nancy Jouwe en met medewerking van Marion Claessens en Bas van der Wulp in opdracht van de Gemeente Delft onderzoek gedaan naar het slavernijverleden van Delft. Dit onderzoek toont de nauwe betrokkenheid aan van de Delftse elite en daarmee ook van het stadsbestuur van Delft en de charitatieve instellingen in de stad bij de handel en exploitatie van tot slaaf gemaakte mensen. Belangrijk is dat dit onderzoek over slavernij de discussies in Delft hierover naast alle emoties een feitelijke basis geeft. Beide kanten zijn aan bod gekomen, zowel van diegenen die er van hebben geprofiteerd als van diegenen die eronder hebben geleden.

Komende activiteiten van de vereniging

Nieuwjaarsbijeenkomst Delfia Batavorum

Donderdag 1 februari 2024

Het bestuur van Delfia Batavorum heeft zich voorgenomen op donderdag 1 februari 2024 een nieuwjaarsbijeenkomst te houden. De plannen zijn om tussen 19.30 uur en 22.30 uur met de binnen de vereniging actieve leden en andere leden het glas te heffen op het nieuwe jaar en van gedachten te wisselen over de plannen van het bestuur en commissies voor 2024 en het lustrumjaar 2025. Bovendien wordt getracht een interessante gast te vinden voor een mooie inleiding. Noteert u vast de datum in uw agenda. Meer mededelingen over de agenda van de avond en de locatie volgen.

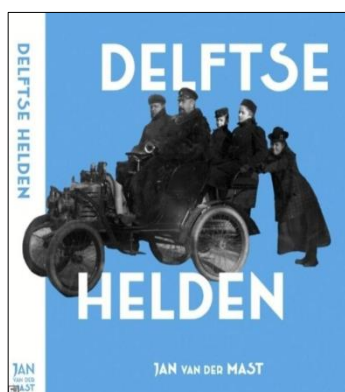
Excursies

De laatste excursie van Delfia Batavorum in 2023 gaat naar twee karakteristieke gebouwen van Rijksbouwmeester Jacobus van Lokhorst: Kanaalweg 3 en het Vakwerkhuis (zie ook het artikel hierover in de laatste Delf van Gertjan van der Harst). Deze excursie was binnen 24 uur volgeboekt. Plannen voor volgend jaar zijn o.a. een bezoek aan het Landgoed Ockenburg bij Kijkduin, voor de derde maal naar het Oranjehotel in Scheveningen en wandelen met Wilbert van Bijlert in Rijswijk-Pasgeld. De excursie naar Deltares was dit jaar zo'n succes, dat er nog een lange wachtlijst is. We zijn blij dat Deltares in 2024 een tweede excursie voor ons wil organiseren. Dus alle redenen de website in de gaten te houden!

Lezing Jan van der Mast

Januari 2024

In januari 2024 zal Jan van der Mast een lezing houden over zijn nieuwe boek 'Delftse helden'. Jan van der Mast heeft al een aantal publicaties geschreven over het ondernemersechtpaar Agneta en Jacques van Marken. 'Delftse helden' is zijn laatste boek en gaat over mannen en vrouwen die rond 1900 een belangrijke rol speelden in het dagelijks leven van de stad Delft. Deze 32 portretten hebben allemaal een link met Jacques en Agneta van Marken, de grondleggers van de Gist- en Spiritusfabriek in Delft. Er worden verhalen verteld over professoren van

de toen nog Polytechnische School. Maar ook over de huisarts van Van Marken, de apotheker en instrumentenmaker Petrus Jacobus Kipp, de componist en muzikleraar van Agneta en andere mensen die in Delft woonden. Al deze 32 helden rusten op de begraafplaats Jaffa.

Datum:	januari 2024 (exacte datum volgt nog)
Aanvang:	20.00 uur, vanaf 19.40 zaal open.
Locatie:	Vierhovenkerk, Obrechtstraat 50, 2625 KN Delft
Aanmelding:	Aanmeldingslink op de site komt later beschikbaar
Toegang:	leden gratis; niet-leden € 5 (pinnen is mogelijk)

Nieuws van de Commissie Achter de Gevels van Delft

Recente verhalen

Sinds de vorige nieuwsbrief zijn er weer verschillende gesproken verhalen te beluisteren, over huizen die al op de site staan, <https://www.achterdegevelsvandelft.nl/verhalen-stadsradio-delft.html>.

Ook is een bijzonder nieuw verhaal over de Molenaarswoningen Phoenixstraat 111 op de site te lezen: https://www.achterdegevelsvandelft.nl/huizen/Phoenixstraat_111.html. Een kleine drie eeuwen geleden bouwden de molenaars van molen De Roos een woning rond de molen en de stadswal. Deze werd al snel uitgebreid met een aantal aanbouwen, waaronder een knechtenhuis. Op den duur drukte de zware stenen molen echter zodanig op de bebouwing aan de noordkant dat deze na 200 jaar moest worden afgebroken. In plaats daarvan kwam in 1930 een nieuw pak-huis. Sinds de treintunnel heeft dit huis haar woonfunctie verloren.

Nieuwe flyer en de Open Monumentendagen 9 en 10 september 2023

Achter de gevels was samen met Delfia Batavorum met een stand in het Stadhuis aanwezig op de Open Monumentendagen. Ook burgemeester Marja van Bijsterveldt kwam hier een kijkje nemen. Er is een nieuwe flyer met een overzichtskaart, met 227 rode stippen van huizen die tot nu toe op de site staan, en informatie over de lezing 'Kijkje achter de gevels van Delft' en de cursus 'Historisch huizenonderzoek'. Voor dit laatste hebben zich zes cursisten aangemeld die vanaf 16 oktober t/m 4 december aan deze cursus in het Archief gaan deelnemen.

De stands van Delfia Batavorum en Achter de gevels tijdens de Open Monumentendagen

Een kijkje achter de schermen van Achter de gevels

Op dinsdag 26 september werd in de Lutherse Kerk aan het Noordeinde door Kees van der Wiel uitgelegd hoe leuk, maar ook hoe ingewikkeld de zoektocht naar de geschiedenis van huizen, bedrijven en bewoners is. In het Stadsarchief Delft en op internet is veel vinden, maar je moet wel de weg weten. In de cursus 'Historisch huizenonderzoek' en in de werkgroep 'Achter de gevels van Delft' krijg je hulp bij de zoektocht en bij het maken van een verhaal voor de website, zodat iedereen van jouw onderzoek gebruik kan maken. Twee cursisten vertelden over de keuze van hun te onderzoeken familiepanen en hun ervaringen. Zij realiseerden zich hoe de geschiedenis van Delft zich door de eeuwen heeft ontwikkeld en zijn daardoor met andere ogen naar de stad gaan kijken en handiger geworden in het zoeken in (digitale) archieven.

Kees van der Wiel geeft een toelichting

Daarna was er discussie met een panel onder leiding van Theo Thomassen, oud-voorzitter Delfia Batavorum. Dit panel bestond uit Brenda Hooiveld (beleidsadviseur Erfgoed Delft), Wido Quist (restauratiearchitect en docent TU), Gertjan van der Harst (bouwhistoricus Erfgoed Delft) en Gerrit Verhoeven (stadshistoricus). De wens kwam naar voren om meer onderzoek naar kleinere woningen te doen, omdat dat behulpzaam kan zijn bij de beschrijving van de sociale geschiedenis van de stad. Ook onderzoek naar recentere gebouwen en het waarderen ervan als erfgoed van de toekomst zou welkom zijn. Het zou goed zijn jongeren al op school in aanraking te laten komen met het spannende onderzoek in archieven. Een volgend discussiepunt was wat automatisering in het onderzoek zou kunnen betekenen. Aanvullingen en vragen waar de vrijwilligers van Achter de gevels van Delft in hun onderzoeken mee verder kunnen.

v.l.n.r.: Brenda Hooiveld, Wido Quist, Gertjan van der Harst, Gerrit Verhoeven en Theo Thomassen

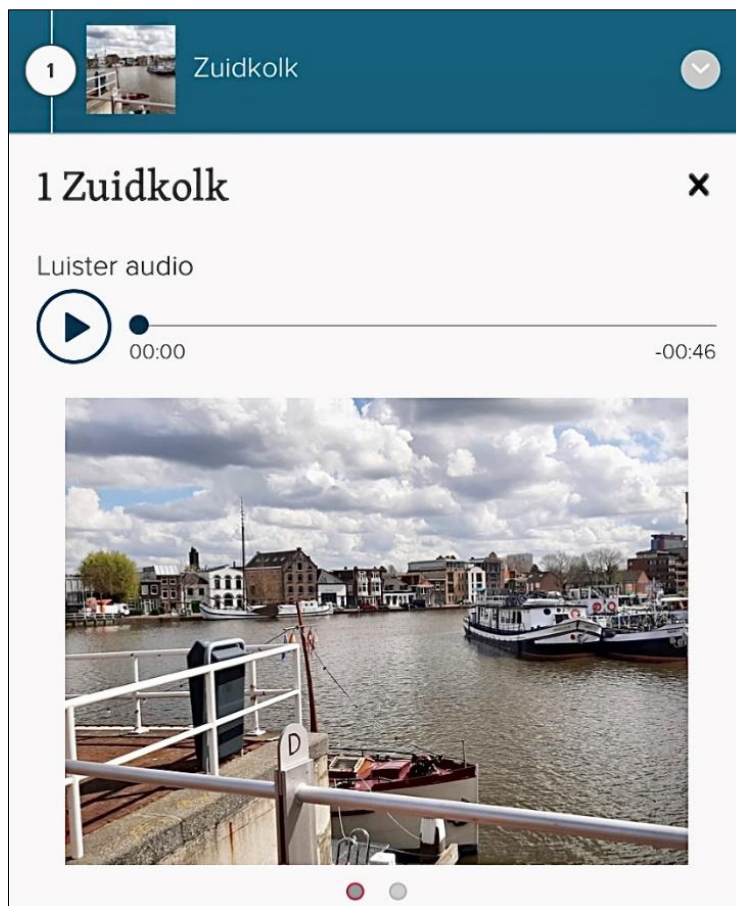
Nieuws van het Expertiseplatform Water (EPW)

Ommetjes langs de Delftse Trekvaart

Het Expertise Platform Water (EPW) houdt zich bezig met het vaarwater in en om Delft. Om het belang van het vaarwater in het verleden onder de aandacht te brengen, heeft EPW tien 'ommetjes' uitgezet, die aandacht schenken aan het erfgoed langs de trekvaarten. Om een voorbeeld aan te halen kan er gedacht worden aan de verbinding tussen Delft en haar haven Delfshaven. Delfshaven is nu een onderdeel van de gemeente Rotterdam, maar was vele eeuwen lang de toegang van Delft tot de zee. Van hieruit zijn de Pilgrim Fathers naar Amerika overgestoken.

EPW is samen met de provincie Zuid-Holland, de Hortus Botanicus TU Delft en de historische vereniging Delfia Batavorum aan de slag gegaan met het project 'Ommetjes langs de Delftse Trekvaart'. Er zijn nu tien ommetjes met drie startpunten. Hierbij loop je een route waarin je informatie krijgt over de Trekvaart en de geschiedenis van Delft. De ommetjes kun je lopen met de app *izi.travel*, zie bijvoorbeeld <https://izi.travel/nl/aa57-ommetje-1-langs-de-schie-de-poort-naar-delfshaven/nl>. Dit is het eerste ommetje, waarbij ingegaan wordt op de trekvaart naar Delfshaven.

De ommetjes zijn niet alleen korte wandelingen in en om Delft, er zijn ook vaartochtjes te maken, waarbij (historische) informatie aan de bezoekers kan worden gegeven. De teksten voor de ommetjes zijn geschreven door historicus Gerrit Verhoeven.

De App met de Ommetjes

Een ander voorbeeld van zo'n ommetje is de route naar de Hortus Botanicus van de TU Delft. De Hortus Botanicus is inmiddels ook ontsloten via een op- en afstapplaats ter hoogte van Kanaalweg 4, waar schepen kunnen afmeren. Zij vormt zo de verbinding naar de TU wijk. Deze wijk kent een aantal interessante bouwkundige hoogstandjes. Een aanrader.

Er is ook een ommetje dat is verbonden met Van Marken. Daarbij gaat het om de voormalige Gistfabriek, de voormalige Lijmfabriek, het Agnetapark en de watertoren. Allemaal voor Delft wezenlijk en te behouden historisch erfgoed, dat ook nog een nadrukkelijke verbinding met Water heeft.

